

DE TOVENAAR VAN TATABÁNYA

Bijnamen in de voetbalwereld

Frank Joosten

Rafi, Van the Man en Het IJskonijn: wie weet staan ze deze maand wel in het Nederlands elftal dat in Duitsland meedoet aan het zeventiende wereldkampioenschap voetbal. Rafael van der Vaart, Ruud van Nistelrooy en Edwin van der Sar zijn lang niet de enige voetballers met een bijnaam.

Edson Arantes do Nascimento. Bij voetballen doet die naam geen belletje rinkelen, maar zijn bijnaam kent iedereen: Pele, de beste voetballer aller tijden, Braziliaan, driemaal wereldkampioen. Hij heeft nog meer bijnamen, waaronder O Rey (De Koning), maar Pele (wat 'zwartje' kan betekenen) is verreweg zijn bekendste. Je zou de mensen de kost moeten geven die zelfs denken dat hij werkelijk zo heet. Dat zal bij de meeste voetballersbijnamen niet zo snel gebeuren; de ware aard daarvan is vaak in één oogopslag te herkennen. Waar komen al die bijnamen vandaan?

Naamvervormingen

Het bekendste bijnaamgevingsprocédé is ook in het voetbal de vervorming van voor- of familienaam. Zo heb je bij Oranje onder meer Rafi (Rafael van der Vaart), Wes (Wesley Sneijder) en, als coach op de bank, Schippie (John van 't Schip), en bij Real Madrid de stervoetballers Zizou (Zinedine Zidane), Becks (David Beckham) en Ronnie (Ronaldo). Ook ex-spelers als Hans van Breukelen (De Breuk), Paul Gascoigne (Gazza), Gerald Vanenburg (Vaantje) en Karl-Heinz Rummenigge (Kalle) kregen een bijnaam waarin hun voor- of familienaam aangepast werd.

In sommige gevallen verraadt de vervorming ietsje meer, zoals bij Klaas-Jan Huntelaar, die zijn bijnaam The Hunter zeker ook dankt aan de onvermoeibare manier waarop hij doelpunten najaagt.

Of bij Hugol (Hugo Sanchez) en Batigol (Gabriel Batistuta), waarin het woord *gol* (Spaans voor 'goal') op de doeltreffendheid van beide aanvallers wijst, en bij Pi-Air voor Pierre van Hooijdonk, de spits met de (bij tegenstanders) zeer gevreesde sprong- en kopkracht. De Engelse spits Mark Hateley werd door zijn AC Milan-fans Attila genoemd, niet alleen omdat de Italianen zijn familienaam moeilijk konden uitspreken, maar ook als verwijzing naar de legendarische Hunnenleider, die net als Hateley lange haren had.

Natuurlijk wordt er bij naamvervorming ook vaak gerijmd: Dennis Bergkamp wordt dan Dennis the Menace, Ruud van Nistelrooy Van the Man en Arie Haan Arie Bombarie.

NAAMVERVORMINGEN

Ibrahim Afellay (Ned)	Ibi
Oswaldo Ardiles (Arg)	Ossie
George Best (N-ler)	The Best
Zbigniew Boniek (Pol)	Zibi
Johan Boskamp (Ned)	Bossie
Stan Collymore (Eng)	Stan the Man
David di Tommaso (Fra)	DiTo
Steven Gerrard (Eng)	Stevie G
Alain Giresse (Fra)	Gigi
Raymond Goethals (Bel)	Raimundo
Josep Guardiola (Spa)	Pepe
Thierry Henry (Fra)	Titi
Filippo Inzaghi (Ita)	Super Pippo
Nenad Jestrovic (Ser)	Jestrogol
Oliver Kahn (Dui)	Genghis Kahn
Mateja Kežman (Ser)	Kezza
Jürgen Klinsmann (Dui)	Klinsi
Jean-Pierre Papin (Fra)	Jipépé (JPP)
Toni Polster (Oos)	Goalster
Juan Roman Riquelme (Arg)	Romy
Paolo Rossi (Ita)	Pablito
Salvatore Schillaci (Ita)	Toto
Sebastian Schweinsteiger (Dui)	Schweini
Teddy Sheringham (Eng)	Ready Teddy
Andrei Shevchenko (Oek)	Sheva
Lorenzo Staelens (Bel)	Lorre
Davor Suker (Kro)	Sukerman
Carlos Tevez (Arg)	Carlitos
Ivan Zamorano (Chi)	Ivan de Verschrikkelijke
Andoni Zubizarreta (Spa)	Zubi

Pele: zonder twijfel de beroemdste voetballersbijnaam.

NEDERLANDSE BONDS COACHES OP HET WK 2006

Dick Advocaat	Zuid-Korea	De Kleine Generaal
Marco van Basten	Nederland	San Marco
Leo Beenhakker	Trinidad & Tobago	Don Leo
Guus Hiddink	Australië	Saint Gus; Magic Guus
John van 't Schip	Nederland	Schippie

Uiterlijk

Ook het uiterlijk speelt vaak mee. De Kleine, De Lange, De Kromme: in het dagelijks leven komen die bijnamen geregeld voor en in het voetbal is dat niet anders. Onder meer Marc Degryse, Jan Koller en Willem van Hanegem worden zo genoemd, en waarom dat zo is, is duidelijk als je ze ziet – al speelt bij Van Hanegem vast ook mee dat zijn schoten altijd een typische kromming hadden. Maar soms ligt het niet zo voor de hand. Alleen als je weet dat Winston Bogarde glimmende kettingen draagt, snap je waarom hij De Goudsmid wordt genoemd, en ook wel Lex Goudsmit (de naam van een beroemde Nederlandse toneelspeler) – of simpelweg Lex. Diego Maradona kreeg in de tijd dat hij, slank en 1 meter 60, nog weg te blazen was, de bijnaam Plusje. Ruud Gullit staat in Italië nog altijd bekend als Il Tulipano Nero ('De Zwarte Tulp'), een verwijzing naar zijn nationaliteit, huidskleur en wellicht ook zijn intussen verdwenen rastakapsel. Ook de grijze Fabrizio Ravanelli (Penna Bianca, 'Witte Veder') en Roberto Baggio (Il Divin Codino, 'De Goddelijke Paardenstaart') vielen op dankzij hun haartooi.

Andere voorbeelden zijn de Noorse spits Ole Gunnar Solskjær, die met zijn jonge gezicht The Baby Face Assassin (*assassin* betekent 'sluipmoordenaar') wordt genoemd, en Claudio Gentile, een Italiaanse speler die van zijn medespelers de bijnaam Gheddafi kreeg omdat hij zijn jeugd in Libië heeft doorgebracht en nogal op de Libische leider Khaddafi leek. John van Loen, boomlang en roodharig, stond in Utrecht geboekstaafd als De Vuurtoren, en Jackie Charlton hield aan zijn lange nek de bijnaam De Giraf over. Overbekend is ook de bijnaam Sneeuwvlokje voor Ronald Koeman, die tijdens zijn Barcelona-periode vanzelfsprekend opviel als blonde Nederlander tus-

Foto: Bastiaan Heus / Hollandse Hoopje

Van the Man tijdens Nederland-Macedonië, oktober 2005.

sen al die donkere Spanjaarden. De naam Sneeuwvlokje dankt hij aan de wereldberoemde, inmiddels overleden albinogorilla in de dierentuin van Barcelona.

Dieren

Charlton en Koeman staan met hun verwijzingen naar dieren allesbehalve alleen. Het lijkt wel alsof heel het dierenrijk vertegenwoordigd is in het rijtje voetbalbijnamen: El Conejito ('Het Konijntje', Javier Saviola), Het IJskonijn (Edwin van der Sar), De Pitbull, De Piranha (Edgar Davids), De Lama (Frank

OP GROND VAN UITERLIJK

Giancarlo Antognoni (Ita)	Bell' Antognioni
Carlos Bilardo (Arg)	El Narigón ('De Grote Neus')
Petr Čech (Tsj)	Big Pete
Jan Ceulemans (Bel)	Sterke Jan, De Vlaamse Reus
Pierre van Hooijdonk (Ned)	Big Pete
Horst Hrubesch (Dui)	Das Ungeheuer ('Het Monster')
Ivan de la Peña (Spa)	Pequeño Buda ('Kleine Boeddha')
Alvaro Recoba (Uru)	El Chino ('De Chinees')
Romário de Souza Faria (Bra)	Baixinho ('Kleintje')
Piet Schrijvers (Ned)	De Bolle van Zwolle, De Kolos van Oss
Jan Vennegoor of Hesselink (Ned)	Lange Jan
Juan Sebastián Verón (Arg)	La Brujita ('De Kleine Heks'; vanwege zijn haakneus)

VERGELIJKING MET DIEREN

Tony Adams (Eng)	The Donkey ('De Ezel')
Daniel Amokachi (Nig)	The Black Buffalo
Faustino Asprilla (Col)	Gacela Negra ('Zwarte Gazelle')
Jorge Campos (Mex)	De Condor
Garrincha (Bra)	Vogeltje
Ed de Goey (Ned)	Ed Konijn
Adrian Ilie (Roe)	De Cobra
Manasseh Ishiaku (Nig)	De Buffel
Nwankwo Kanu (Nig)	De Kraanvogel
Kevin Keegan (Eng)	The Mighty Mouse
Claudio López (Arg)	El Piojo ('De Luis')
Lionel Messi (Arg)	El Pulga ('De Vlo')
Rinus Michels (Ned)	De Sfinx
Frans de Munck (Ned)	De Zwarte Panter
Ariel Ortega (Arg)	El Burrito ('Het Ezeltje')
Johnny Rep (Ned)	Goudhaantje
Piet Schrijvers (Ned)	De Beer van De Meer
Hakan Sükür (Tur)	De Stier van de Bosporus
Christian Vieri (Ita)	Il Monstro ('Het Monster')
Berti Vogts (Dui)	De Terriër
Dino Zoff (Ita)	De Spin

Willem van Hanegem heet om meer dan één reden De Kromme.

Uit: Nico Scheepmaker (tekst) en Theo van den Boogaard (tek.), *Abe, hot story van een voetballerina*. Amsterdam, De Bezige Bij, 1973

Rijkaard), De Leeuw (Eric Gerets), De Zwarte Spin, De Zwarte Octopus (Lev Yashin), De Vos (Franky Van der Elst), De Vlo (Jesper Olsen), Het Slangenmens (Rob Rensenbrink), Das Kampfschwein (Marc Wilmots), en dat is nog maar een greep.

De reden voor een vergelijking met een dier kan verschillen. In het geval van Rijkaard gaat De Lama terug op één enkel incident, waarbij hij in 1990 zijn Duitse tegenstrever Rudi Völler in de haren spuwde, maar meestal berust de vergelijking op een uiterlijk kenmerk (konijntanden), een karaktertrek (zo koel als een ijskoning, zo heldhaftig als een leeuw) of een soort behendigheid (zo glad en onberekenbaar als een slang). Emilio Butragueño kreeg in Spanje de bijnaam El Buitre ('De Gier'), niet alleen als verwijzing naar zijn familienaam, maar ook door zijn speelstijl: als een gier fladderen tot vlak bij zijn 'prooi' en die vervolgens met een schijnbeweging verschalken.

ERETITELS, HEILIGEN EN TOVENAARS

Philippe Albert (Bel)	The Prince
Laurent Blanc (Fra)	Le Président
Kalusha Bwalya (Zam)	King Kalu
Eric Cantona (Fra)	Dieu ('God')
Johan Crujff (Ned)	Het Orakel van Betondorp
Alfredo di Stefano (Arg)	Don Alfredo
Giuseppe Giannini (Ita)	Il Principe ('De Prins')
Raymond Goethals (Bel)	De Tovenaar
Kevin Keegan (Eng)	King Kevin
József Kiprich (Hon)	De Tovenaar van Tatabánya
Nils Liedholm (Zwe)	De Baron
Roger Milla (Kam)	De Keizer van Kameroen
Daniel Passarella (Arg)	El Gran Capitán ('De Grote Kapitein')
Pele (Bra)	O Rey ('De Koning')
Ferenc Puskás (Hon)	De Galopperende Majoor
Alf Ramsey (Eng)	The General
Rivaldo (Bra)	O Rey ('De Koning')
Wilfried Van Moer (Bel)	De Kleine Generaal

Spelkenmerken

De manier waarop een voetballer speelt, kan behalve diernamen ook nog andere vergelijkingen in het leven roepen. Zo leverde de gewaagde speelstijl van de Colombiaanse 'vliegende' keeper René Higuita hem de bijnaam El Loco ('De Gek') op. Daniel Passarella werd dankzij zijn niet-aflattende winnaarsmentaliteit De Strijder van Chacabuco genoemd, en Gennaro Gattuso staat sinds zijn doortocht bij Glasgow Rangers om dezelfde reden bekend als Braveheart ('Dapper Hart'). Roy Makaay, vaak onzichtbaar maar toch doeltreffend, is sinds zijn verblijf in München Das Phantom. En de blessuregevoelige Arjen Robben wordt in Engeland weleens als The Crystal Man bestempeld.

Ook vergelijkingen met beroepen komen geregeld voor: El Matador (Marcelo Salas), De Architect (Michel Platini), The Butcher ('De Slager', Marco Materazzi), Der Bomber ('De Kanonnier', Gerd Müller) en De Professor (Graeme Rutjes).

Voorwerpen

Ook voorwerpen worden vaak in verband gebracht met een voetballer. Het Scheermes (Pablo Camacho), De Spijker (Adri van Tiggelen), Mac the Knife (Georges Leekens), The Mean Machine (Roy Keane) of De Bijl uit Montevideo (Paolo Montero), bijvoorbeeld, zijn 'eretitels' voor bikkelharde verdedigers. Andere voorbeelden: De Naaimachine, bijnaam voor de 'matenaaiende' (de tegenstander gele en rode kaarten aansmerende) Lothar Matthäus, De Blonde Pijl voor de pijlsnelle Alfredo Di Stefano, De Rots (Marcel Desailly) en De Rots uit Kampen (Jaap Stam), beiden onverzettelijk en niet te passeren, en De Stofzuiger, intussen een soortnaam geworden, maar oorspronkelijk de bij-

*Maar de grootste roem
verwerf je misschien nog
wel wanneer je zoals Platini,
Maradona of Crujff zélf
het ijkpunt vormt voor
nieuwe bijnamen.*

naam voor de nijvere Willy van de Kerkhof, altijd bereid om op het middenveld het vuile werk op te knappen.

Versillende spelers met bovenmatige schotkracht in de benen hebben de afgelopen decennia het predikaat Het Kanon gekregen, al was die omschrijving waarschijnlijk het meest toepasselijk voor Ronald Koeman. In dezelfde lijn liggen Il Cannone Ceco ('Het Tsjechische Kanon', Pavel Nedved), El Rifle ('Het Geweer', Walter Pandiani) en Rocket Ronny (Ronny Rosenthal). De bijnaam De Tank van Theo Laseroms verwijst niet zozeer naar zijn schotkracht als wel naar zijn legendarische robuustheid en hardheid.

Nog positiever wordt een vergelijking wanneer er edelmetaal en juwelen bij worden gehaald. Het bekendst is allicht de omschrijving De Zwarte Parel voor Pele. Eusebio, van zijn kant, werd De Parel van Mozambique genoemd, en zijn landgenoot Paulo Futre

La Joya ('Het Juweel'). De Italianen Gianni Rivera en Francesco Totti, tot slot, zijn Ragazzo d'Oro en Bimbo d'Oro, twee 'Gouden Jongens'.

Eretitels, heiligen en tovenaars

Als je meer bent dan een modale voetballer of trainer, worden koninklijke of adellijke personen een mogelijke bron van vergelijking. Denk aan Der Kaiser (Franz Beckenbauer), aan Don Leo (Leo Beenhakker), Eric le Roi (Eric Cantona), King Kenny (Kenny Dalglish), El Principe ('De Prins', Enzo Francescoli) en De Generaal (Rinus Michels). Aan die laatste dankt Dick Advocaat, ooit assistent van Michels en nogal klein van stuk, zijn bijnaam De Kleine Generaal. Na zijn successen met AZ vorig seizoen heeft ook Co Adriaanse koninklijke proporties gekregen: Koning Co. Franco Causio werd door zijn ploeggenoten Il Barone genoemd, maar dat had behalve met zijn leidinggevende karakter ook wel met zijn dure, elegante kleding te maken. En ook André Hoekstra en Andreas Möller waren koning, zij het van een lagere rang: respectievelijk De Koning van de Kluts en Der Schwalbenkönig ('De Koning van de Popduik').

In sommige gevallen worden de vergelijkingen echt hoogdravend: voetballers als Johan Cruyff en Marco van Basten werden in Zuid-Europa op handen gedragen en kregen op het toppunt van hun roem haast goddelijke bijnamen als El Salvador ('De Verlosser') en San Marco. Ook in diezelfde 'bovenaardse' sfeer zitten bijnamen als Il Fenomeno (Ronaldo), Il Genio (Dejan Savićević), The Boy Wonder (Michael Owen), The Welsh Wizard (Ryan Giggs), The Wizard of the Dribble (Stanley Matthews), Monsieur Plus (Michel Platini) en Il Monumento (Dino Zoff).

Maar de grootste roem verwerf je misschien nog wel wanneer je zoals Platini, Maradona of Cruyff zélf het ijkpunt vormt voor nieuwe bijnamen: De Hongaarse Platini (Lajos Detari), De Maradona van de Karpaten (Gheorghe Hagi) of Johan Segundo ('De Tweede Johan', Johan Neeskens). Op dat vlak kan er niemand tippen aan Pele. Hoe vaak werd een nieuw aankomend talent niet bestempeld als De Nieuwe Pele? En hoeveel Witte Pele's lopen er niet op deze aardbol rond? Te veel om op te noemen, wat meteen bewijst dat een bijnaam niet doorzichtig hoeft te zijn om algemeen verspreid te raken.

De lijst met bijnamen in dit artikel kon onmogelijk volledig zijn. Uitgebreide overzichtslijsten zijn onder meer te vinden op de volgende websites:

- <http://members.lycos.nl/RobinWijk/index-24.html>
- www.soccerphile.com/soccerphile/news/nicknames2.html

VERGELIJKING MET ILLUSTRERE COLLEGA'S

Saeed Al Owairan (Sau)	De Maradona van de Woestijn
Milan Baroš (Tsj)	Ostravan Maradona ('De Maradona uit Ostrava')
Tore Andre Flo (Noo)	Flonaldo (naar: Ronaldo)
Wayne Rooney (Eng)	Roonaldo (naar: Ronaldo)
Arnold Scholten (Ned)	De Blonde Socrates
Carlos Valderrama (Col)	De Witte Gullit
Zico (Bra)	De Witte Pele

EN VERDER

Karaktertrekken

Dennis Bergkamp (Ned)	The Iceman
Arie Haan (Ned)	Sluwe Arie
Rinus Israël (Ned)	IJzeren Rinus
Cesar Luis Menotti (Arg)	El Flaco ('De Slimme')
Jean-Marie Pfaff (Bel)	El Simpático

Lange carrière bij dezelfde ploeg

Gianni Rivera (Ita)	Mister Milan
Sjaak Swart (Ned)	Mister Ajax
Ben Wijnstekers (Ned)	Mister Feyenoord
Dino Zoff (Ita)	Dino Nazionale

Stripfiguren, (teken)films, karikaturen

Danny Boffin (Bel)	Speedy (naar: Speedy Gonzalez)
Garrincha (Bra)	Charlie Chaplin (kromme benen)
Kevin Keegan (Eng)	Mickey (naar: Mickey Mouse)
Ruud Krol en Wim Suurbier (Ned)	Schnabbel en Babbel
Luc Nilis (Bel)	Lucky Luc
Marc Overmars (Ned)	Miep Miep (naar: Road Runner)
Dragan Stojković (Ser)	Pixie (naam van muis in Joegoslavische <i>Tom en Jerry</i>)
Ivan Zamorano (Chi)	Bam Bam (naar: Bamm-Bamm Rubble, uit <i>The Flintstones</i>)

Varia

David Beckham (Eng)	Spice Boy (getrouwd met een (ex-)Spice Girl)
Dennis Bergkamp (Ned)	Non-Flying Dutchman (vanwege zijn vlieg-angst)
Zbigniew Boniek (Pol)	Bello di Notte ('Schoonheid van de Nacht', vanwege zijn prestaties bij avondwedstrijden)
Jan Ceulemans (Bel)	Caje (uitgesproken als [kazje], naar zijn grootvaders café, de Kasselou, uitgesproken als [kazjeloe])
Julio Ricardo Cruz (Arg)	El Jardinero ('De Tuinman'; maaide als jeugdspeler het gras)
Gilles De Bilde (Bel)	De Ket (vroeger Brusselse straatjongen, oftewel 'ketje')

De Tovenaar van Tatabánya (de Hongaarse Feyenoorder József Kiprich) probeert in 1992 een Vitesse-verdediger te ompelen.

Foto: Toussaint Kluiters / ANP